

Týždeň vedy 2015

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Ing. Michaela Mináriková
Fakulta hospodárskej informatiky
Ekonomická Univerzita v Bratislave
Týždeň vedy 09.11.2015

Cieľ

Cieľom je definícia a simulácia Metódy Monte Carlo v Ekonometrií pre testovanie závislosti denných uzatváracích cien akcií spoločnosti IBM od ich obchodovaného množstva na trhu.

Pre testovanie závislosti je použitá Metóda najmenších štvorcov, model je vyjadrený v logaritmickom tvare. V závere sú porovnané reálne priemerné hodnoty modelu odhadnutého metódou najmenších štvorcov a softvérovo generovaného modelu Metódou Monte Carlo po 10 000 iteráciách.

Monte Carlo Simulácia

Simuláciou rozumieme napodobňovanie (imitáciu) prevádzky procesov reálneho sveta alebo systému v priebehu času.

V súčasnosti je metóda považovaná za vysoko efektívny nástroj pre simuláciu náhodných procesov, predovšetkým v Ekonometrii. Proces simulácie je plne automatizovaný pre generovanie náhodných dát. Metódou sa následne odhadne model a použitím rôznych štatistických ukazovateľov sa posudzuje kvalita odhadov parametrov a významu modelu.

Metóda Monte Carlo bola prvý krát použitá v 40-tych rokoch 20-teho storočia. Objavitelia boli dvaja európsky matematici John Von Neumann and Stanislaw Marcin Ulama, ktorí sa zaoberali skúmaním pohybu neutrónov – ich problém prechodu veľkého množstva neutrónov z rôznych materiálov bol riešený pomocou Metódy Monte Carlo. Označenie metódy je pomenované podľa hlavného mesta Monaka, ktoré je známe pre hazard (otočenie rulety simuluje pohyb neutrónov).

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Metodológia

Teoretické východisko metódy je založené na modelovaní procesu, ktorý generuje dáta. Použitý je model

$$E(y_t | \Omega_t) = \beta_0 + \beta_1 x_t$$

Závislá premenná y_t je odhadnutá lineárnou regresiou.

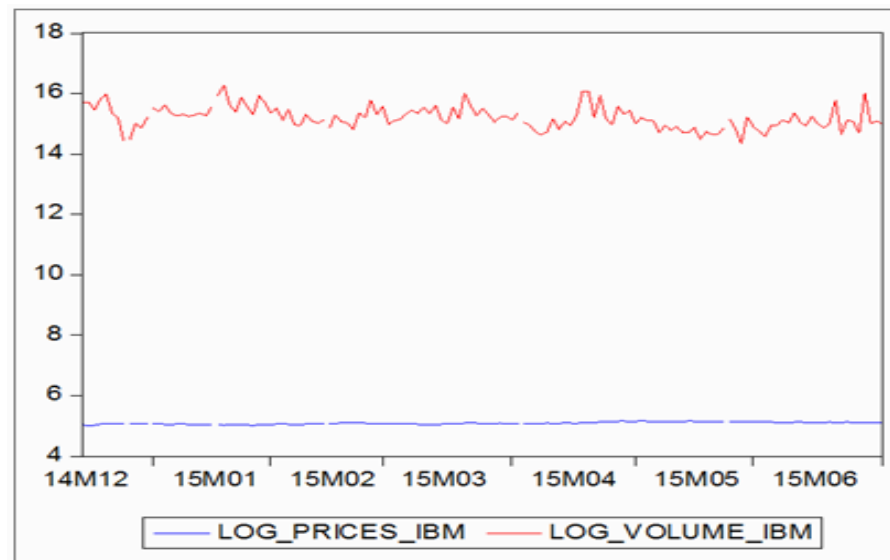
Pre kompletizáciu tohto vzťahu s náhodnými premennými u_t je potrebné poznať pravdepodobnostné rozdelenie a následne použiť generátor náhodných čísel na generáciu požadovaného počtu pozorovaní.

Algoritmus metódy

- Stanovenie rozsahu n
- Odhad parametrov β_0 a β_1 – odhadnutie deterministickej časti vzťahu
- Vyjadrenie n po sebe nasledujúcich hodnôt x_t
- Výpočet vzťahu $\beta_0 + \beta_1 x_t$ pre každé pozorovanie a určenie rozdelenia pravdepodobnosti náhodných premenných
- Použitím generátora náhodných čísel pre generovanie n po sebe idúcich samostatných hodnôt u_t
- u_t sú počítané pre každý odhad $\beta_0 + \beta_1 x_t = \hat{y}_t$
- Výsledkom je vypočítaný model použitím x_t , u_t a $\hat{y}_t$

Analyzované dáta

Pre logaritmický model odhadnutý Metódou najmenších štvorcov bola použitá závislosť uzatváracích denných cien akcií spoločnosti IBM vyjadrených v logaritmickom tvare od logaritmických hodnôt obchodovaného množstva akcií na trhu. Údajová základňa je tvorená 137 hodnotami, pričom rozsah je stanovený od 12/15/2014 do 07/01/2015.

Obrázok1: Vývoj logaritmických cien akcií a ich logaritmického obchodovaného množstva spoločnosti IBM.

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Odhadnutý model

$$\log \text{uzatváracia cena akcií}_i = \beta_0 + \beta_1 \log \text{obchodované množstvo akcií}_{t,i} + u_i$$

Dependent Variable: LOG_PRICES_IBM				
Method: Least Squares				
Date: 10/16/15 Time: 22:00				
Sample: 12/15/2014 7/01/2015				
Included observations: 137				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.799938	0.112631	51.49497	0.0000
LOG_VOLUME_IBM	-0.046470	0.007404	-6.276058	0.0000
R-squared	0.225868	Mean dependent var	5.093273	
Adjusted R-squared	0.220134	S.D. dependent var	0.036790	
S.E. of regression	0.032490	Akaike info criterion	-4.001308	
Sum squared resid	0.142502	Schwarz criterion	-3.958681	
Log likelihood	276.0896	Hannan-Quinn criter.	-3.983986	
F-statistic	39.38890	Durbin-Watson stat	0.466975	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Obrázok 2: Model závislosti logaritmickej ceny akcií od ich logaritmickej obchodovanej množstvy

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Výsledky Monte Carlo Simulácie

Tabuľka 1: Tabuľka priemerných hodnôt parametrov, T-štatistík a F-štatistík

	AVG β_0	AVG β_1	AVG_TSTAT β_0	AVG_STAT β_1	AVG_FSTATS
Mean	5.799885	-0.046443	51.98477	-6.332330	41.27158
Median	5.799593	-0.046404	51.85009	-6.306685	39.77428
Maximum	6.228506	-0.017246	67.71846	-2.194633	131.6163
Minimum	5.360906	-0.074429	41.69978	-11.47241	4.816412
Std. Dev.	0.112389	0.007388	3.345217	1.083185	14.00243
Skewness	0.018413	-0.017231	0.293999	-0.155104	0.683735
Kurtosis	3.003282	3.004676	3.088186	3.097436	3.816436
Jarque-Bera	0.569569	0.503942	147.2989	44.05119	1056.892
Probability	0.752176	0.777267	0.000000	0.000000	0.000000
Sum	57998.85	-464.4253	519847.7	-63323.30	412715.8
Sum Sq. Dev	126.2997	0.545736	111893.6	11731.73	1960484
Observations	10000	10000	10000	10000	10000

Rozdiely medzi simulovanými priemernými hodnotami Simulácie Monte Carlo oproti pôvodnému modelu nie sú významné.

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Odhadnutý model po 10 000 iterácií

$$\log \text{uzatváracia cena akcií}_{10000} = \beta_0 + \beta_1 \log \text{obchodovaného množstva}_{t10000} + u_i$$

Dependent Variable: LOG_PRICE_IBM				
Method: Least Squares				
Date: 10/16/15 Time: 23:36				
Sample: 12/15/2014 7/01/2015				
Included observations: 137				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.658601	0.112342	50.36961	0.0000
LOG_VOLUME_IBM	-0.037070	0.007385	-5.019415	0.0000
R-squared	0.157275	Mean dependent var	5.094884	
Adjusted R-squared	0.151032	S.D. dependent var	0.035171	
S.E. of regression	0.032406	Akaike info criterion	-4.006457	
Sum squared resid	0.141770	Schwarz criterion	-3.963830	
Log likelihood	276.4423	Hannan-Quinn criter.	-3.989134	
F-statistic	25.19453	Durbin-Watson stat	2.268334	
Prob(F-statistic)	0.000002			

Obrázok 3: 10000 iterácia logaritmickej cien akcií od ich logaritmickeho obchodovaného množstva

Záver - porovnanie

Tabuľka 2: Tabuľka vypočítaných priemerov parametrov, T-štatistík, F-štatistík a P-hodnôt testov Normality – Jarque Bera testov a ich Štandardných odchýliek pre každú model a Simuláciu Monte Carlo

MODEL	β_0	β_1	TSTAT β_0	STAT β_1	FSTATS	P_VAL_JB	STD_DEV
Mean 1. M	5,7999	-0,0465	51,4950	-6,2761	39,3889	0,0826	0,3636
Mean 2. M	5,6586	-0,0371	50,3696	-5,0194	25,1945	0,5963	0,0323
Mean MC	5,7999	-0,0464	51,9848	-6,3323	41,2715		

Rozdiely medzi skutočnými parametrami β a ich deskriptívnymi štatistikami a vypočítanými priemermi parametrov β a ich deskriptívnymi štatistikami po 10 000 iterácií sú veľmi nízke, teda parametre rovnice nie sú skreslené odhady reálnych parametrov.

Model odhadnutý Metódou Monte Carlo je vhodnejší, nakoľko sa v ňom nenachádza autokorelácia a spĺňa všetky predpoklady modelu pre odhad Metódou najmenších štvorcov.

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Literatúra

DLOUHÝ, M. a kol. 2005. Simulace pro ekonomy. 2. vyd. Praha: Oeconomica.

GUERRERO de LIZARDI, C. An EViews Program to Run a Monte Carlo Experiment: A Dickey-Fuller Distribution. [Online]. <https://ideas.repec.org/c/ega/comcod/201101.html>. [Accessed: 03 October, 2015]

LUKÁČIK, M., LUKÁČIKOVÁ, A., SZOMOLÁNYI, K.. Základy práce s ekonometrickým programom EViews. [Online]. <http://www.fhi.sk/files/katedry/kove/veda-vyskum/prace/2007/Lukacik-Lukacikova-Szomolanyi2007.pdf>. [Accessed: 19 September, 2015]

Monte Carlo. [Online]. <http://forums.eviews.com/viewtopic.php?f=5&t=2192>. [Accessed: 27 September, 2015]

Monte Carlo simulation. [Online]. http://www.palisade.com/risk/monte_carlo_simulation.asp. [Accessed: 2 October, 2015]

RUBLÍKOVÁ, E. 2007. Analýza časových radov. Bratislava: Iura Edition

TAKEZAVA, K. 212. Learning regression analysis by simulation. Tokyo: Springer.

What is the Monte Carlo method? [Online]. <http://www.goldsim.com/Web/Introduction/Probabilistic/MonteCarlo/>. [Accessed: 20 September, 2015]

Monte Carlo Simulácia finančných časových radov

Ďakujem za pozornosť

Ing. Michaela Mináriková
Fakulta hospodárskej informatiky
Ekonomická Univerzita v Bratislave
Týždeň vedy 09.11.2015